

Lia Rumantscha = Ligia Romontscha : rapport annual 1968 : (marz 1967-marz 1968)

Autor(en): [s.n.]

Objektyp: **Group**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **82 (1969)**

PDF erstellt am: **11.09.2024**

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Lia Rumantscha · Ligia Romontscha

RAPPORT ANNUAL

1968

(marz 1967—marz 1968)

Register

Simpatia oblia	3
La radunanza da delegats	5
Il cussagl	5
La suprastanza	6
Il secretariat	6
Las scoulinas	7
Il teater	9
Publicaziuns da la Lia 1968	10
Publicaziuns sustgnüdas	10
Periodics da la LR	11
Nossas societads affiliadas	11
Fats allegraivels	26
Noss morts	28
Noss giubilars	28
Contribuziun annuala dals cumüns	29
Scoulinas sustgnüdas da la LR per l'an 1968	30
Quen e bilanza 1968	31

Simpatia oblia

Vers la fin da november 1967 la LR preschantet al lud. Cussagl federel sia istanza per renover e prolunger il decret da las Chambras federelas dal 1958 per mantegner e promover lingua e cultura rumauntscha per ün' ulteriura perioda da desch ans ed a listess temp eir per ün adequat augmaint. In sieu messadi dals 22 meg 1968 il Cussagl federel beneventescha la cuntinuaziun da nossas acziuns ed imsüras adempidas fin hoz scu eir nos nouv program ed ulteriurs progets. El accentuescha expressivamaing cha'l mantegnimaing da la cultura rumauntscha saja ün pensum federel e naziunel, eir scha'ls chantuns sajan seguond la structura federalistica da nossa patria e tenor constituziun ils purteders primers dals dovairs culturels-politics. Las Chambras federelas haun tratto la questiun in lur sedutas dals 16 settember 1968 i'l Cussagl dals stedis e dals 2 december i'l Cussagl naziunel. Ellas decidettan cun unanimited impreschunanta da sustegner plainamaing nossa dumanda dad uzer la cuntribuziun da fr. 80 000.— sün fr. 180 000.—. L'artichel 1 da la decisiun federa fixescha la cuntribuziun annuela a la LR sün fr. 190 000.—, voul dir cumprais ils fr. 10 000.— decis dal 1942 in connex cun las subvenziuns per lingua e cultura al Tessin ed a las valledas grischunas da lingua taliauna. La cumischiun predeliberanta dal Cussagl naziunel, presidieda da sar dr. Stählin (Argovia) e cul relatur da lingua francesa, signur Glasson, ed in preschentscha da signur cusglier federel H. P. Tschudi e sieus collavuratuors dr. Martell e dr. Jovet salvet sia seduta l'october 1968 a Cuaira, per visiter eir la Chesa Rumauntscha e piglier contact cun nus e cugnuscher noss problems. La discussiun traunter cusgliers ed organs da la LR füt ourdvard früttaivla e creet ün bel liam da buns Confederos.

Il möd scu cha la cumischiun e las Chambras tratettan nos argumaints e giavüschs ais sto üna demonstraziun da simpatia, incletta e bainvuglientscha per la quarta lingua naziunela. Nus ingrazchains eir als parlamentariss svizzers scu eir a sar cusglier federel Tschudi e sieus collavuratuors per quaist cuntegn uschè incuraschant. Noss cusgliers grischuns chi haun in tuottas duos cumischiuns e Chambras preschanto ed arcumando nossa istanza in tudas-ch e rumauntsch cun entusiassem e forza persvasiva meritan noss' arcugnuschentscha ed ingrazchamaint. In quist queder vuless auncha menziuner cha aint

il Cussagl da stedis füt il depüto cusglier tessinai Bolla chi presidiet la cumischiun e relatet aint il plenum per tudas-ch e frances. Però tuöcha que a nus Rumauntschs dad esser consciaints cha taunta simpatia ans oblia in möd cler e ferm.

Que s'inclegia da se cha la Confederaziun fo depender sia contribuziun eir al adequat augmoint dal subsidi chantunel grischun. Perque la LR adresset ils 20 schner da quist an al Pitschen Cussagl ün'istanza dumandand l'augmoint da la cuntribuziun decisa a sieu temp dal suverau da fr. 80 000.— sün fr. 120 000.—. Nus essans persvas cha eir nos parlamaint chantunel ans concedaro l'augmoint da fr. 40 000.— e que cun listessa unanimited scu las istanzas federelas. Confederaziun e Chantun mettan cun que a dispusiziun da la LR ed a sias societeds affiliedas ils mezs necessaris per ün'acziun früttaivla ed üna lavur ventüraivla a pro da nossa lingua da la mamma.

Il suverau grischun elegit als 28 avrigl da l'an passo nos secretari dr. G. G. Casaulta scu cusglier guvernativ. Nus tuots al gratulains eir in quist lö cordielmaing ed al giavüschains success e satisfacziun in sieu eminent uffizi. Sia activited da circa och ans scu secretari da la LR füt dad üna diligenza ed incletta admirabla, chi al permettet da svolger il grand pensum in nossa organisaziun da tet cun success ed armonia. Sias cugnuschentschas perfettas da las relaziuns linguisticas cumplichedas in nossa Rumantschia, scu eir sieu savair giuridic e sieus duns organisatorics cuntendschettan bels ed allegraivels resultats a favur da nos rumauntsch. Nus ingrazchains da cour per sias grandas prestaziuns ed essans ferm persvas cha eir scu cusglier guvernativ ans staro el adüna daspera. La suprastanza tshernit a sar Hendri Spescha da Trun a Domat scu successur dal secretari partent. El cumanzet sieu uffizi culs prüms december. Sia elecziun füt per nus fich facila, perche il candidat Hendri Spescha eira predestino per quaist uffizi ed incumbenza. El porta cun se üna granda tradiziun familiera rumauntscha scu neiv da Sep Mudest Nay. Sar prof. Ramun Vieli l'amusset a la Scoula chantunela, sar prof. Alexi Decurtins, prof. Alfons Maissen e sar dr. Adolf Ribl l'influenzettan in collavuraziun per bgers compits rumauntschs düraunt sieus stüdis universitaris e sieus prüms ans da magister. Diversas incumbenzas tres la Lia, scu per exaimpel l'Exposiziun naziunela, lavuors litteraras, la fundaziun da la chesa editura «Fontaniva» e scu impiego chantunel e federel

per l'incorporaziun dals invalids illa vita pratica al dettan eir la fuormaziun administrativa ideela per nos secretariat. Tuot quista activted vain auncha animada dal bun umur d'ün talento scriptur e poet. Uschè sperains nus tuots ch'el possa purter quista verva per-sunela in nossas valledas sparpagliadas tar tuot ils idioms e chatter uschè il contact e chavazzin per quella avischinaziun traunter nus Rumauntschs, chi ans ais uschè necessaria, scha la Rumantschia voul e po resister a la luotta dal temp modern cun sia evoluziun ed emigraziun chi periclitescha lingua, tradiziun e cultura.

La radunanza da delegats

La radunanza da delegats ais l'organ suprem da la LR. Sia incumbenza ais: da's laschar orientar dals organs executivs davart la lavur prestada, da dar novs impuls e da formular las grondas lingias da las acziuns per l'avegnir.

La radunanza da delegats dals 15 gün 1968 ais statta ün' impreschiunanta mastralia rumantscha. Per la prüma vouta han ils presidents da las societads affiliadas dat üna survista da lur program da lavur. Quels rapports sun ün prüm pass vers ün' infuormaziun vischandaivla plü detagliada.

Il cussagl

In sias duos sezzüdas s'ha il cussagl occupà intensivmaing da duos dumondas centralas e d'importanza generala. Üna es statta quella da la pressa rumantscha chi's preschainta cun duos aspets, il material, voul dir quel dals deficits cha las gazettas fan e l'ideal chi cumpiglia tanter oter eir il problem da l'avischinaziun. A quellas dumondas han divers gremiums dedichà gronda atenziun e lavur preparatoria, sainza gnir per intant a resultats positivs. Il mantegnimaint d'üna pressa rumantscha sana e ferma in tuots regards ais eir l'interess da la LR. Sainza üna tala pressa ais üna lingua chi s'adatta a las relaziuns dal temp ed al svilup tecnic, social ed economic bod impus-sibla.

Il cussagl ha eir discutà la dumonda da la collavuraziun ad ün numer special dal periodic *Terra Grischuna* dedichà a la quarta lingua. Quist numer ais cumparü il december 1968 ed ha chattà buna

accoglientscha ed atenziun. El ha sgüra guadagnà novas simpatias per nossa chosa, ouravant tuot pro'ls confederats da lingua tudais-cha. Redactur (Chr. Walther) ed editur (B. Fetz) sco eir tuot ils collavuraders meritan nos sincer ingrazchamaint.

La suprastanza

Sco l'on passà ha la suprastanza eir ingon salvà set sezzüdas, dedichadas a las multifarias dumondas chi's preschaintan i'l minchadi da nossas staintas per mantgnair la lingua. Tanter oter ha la suprastanza decis da tour a fit l'abitaziun sül prüm plan da la Chasa Rumantscha chi d'eira abitada infin uossa da dr. h. c. Stiafen Loringett. Quista abitaziun dess servir in prüma lingia pels cuors da scolaziun da las mussadras da scouletta (scoulina). Infin uossa gnivan quists cuors salvats üna vouta qua ed üna vouta là, suvent in localitads e suot circumstanzas pac agreablas. Üna centralisaziun da quist important pensum da la LR eira necessaria. Illa Chasa Rumantscha stan eir a disposiziun duos bunas scoulinas d'exercizi. S'inclegia cha la LR farà tuot il pussibel per trar oura tant fit sco chi va da las localitads chi nu sun necessairias pels cuors. La Chasa Rumantscha survgnirà sainza dubi adüna daplü il profil d'ün center rapreschantativ rumantsch. Mo sainza dubi sustegna la LR las acziuns our ils cumüns chi portan la vita e cultura rumantscha tant sco pussibel. In connex cun las scoulinas ha il cussagl fuormà üna cumischiun chi ha da stübgjar l'inter problem da fuond sü. La pratcha da subvenziun da quista part importanta dal model linguistic ais da reponderar minuziusamaing. In mincha cas as stuvarà insister sül criteri central da l'aziun scoulinas, chi sto chattar sia cuntinuaziun illa scoula primara e secundara per avoir seis dret d'existenza.

Il secretariat

Ün' ögliada i'l minchadi dal secretariat muossa cha lavuors e pensums sun ourdvard variats. Üna concentraziun plü expressa süls postulats ils plü importants sarà necessaria, schi nu's voul ris-char da sparpagiar las forzas. Sper ils impuls chi sun da dar sül chomp da

la fuormaziun linguistica illas scoulinas, scoulas ed als cuors per cre-schüts, haja nom da tour e mantgnair adüna plü stret contact culs cumüns, lur autoritats ed uniuns. Quai vuol dir cun oters plets cha'l secretari stuvesse viagiar daplü oura i'ls cumüns impè da star i'l büro. Sül chomp da la scoula — cha nus considerain sco factur decisiv per mantgnair il rumantsch — pudain nus notificar cun gronda satisfacziun la decisiun dal cumün da Trin da mantgnair eir in avegnir la scoula fundamentala rumantscha. La LR sustgnarà inavant quellas scoulas cun metter a disposiziun ad ellas ils mezs d'instrucziun adattats a las relaziuns specialas da lur territori. Sainza dubi nun esa da tgnair our d'ögl las novas metodas d'instrucziun scha nus lain tgnair pass cul temp.

Ün oter pensum dal secretariat ais quel da procurar per buna lectüra per la giuventüna our da scoula. Quia as stuvarà intensivair ils sforzs. Sper il pisser per la finanziaziun da talas ediziuns chi vain fatta per gronda part cun mezs chi nu resortan dal quint normal ha il secretariat adüna darcheu da tscherchar collavuratuors chi sun prontos da surtour talas incumbenzas. L'invid da collavurar sün tuot ils chomps d'actività rumantscha va a minchün.

I'l decuors d'ün on chattan blers Rumantschs ed amis interessats, indigens ed esters, la via illa Chasa Rumantscha. Els tscherchan e chattan là infuormaziun, documentaziun e sclerimaint davart ils principis da nos movimaint. Eir quella part da noss' actività chi pretenda bainquants sacrificis da temp, ais importanta. Da tals contacts persunals dependa suvent l'impreschiun spontana dal purtret e profil rumantsch.

Las scoulinas

Cuors

- a) *d'introducziun*: 1. avrigl—29 gün
8 participantas: Betta Casura, Ftan; Leonora Cavegn, Cumbel; Ursula Düggelin, Surrein; Margret Elisabeth Graham, Belfast, Irlanda; Tina Hänz, Zuoz; Antonella Koller, Domat; Beatrice Parpan, Vaz; Agnes Tscharner, Traun.

- b) 3. cuors da scolaziun: 2—27 lügl
- c) 2. cuors da scolaziun: 29 lügl—24 avuost
- d) *cuors da perfecziun* — organiso da la CMR: 8, 9 e 10 november a Laax:
 La fuormaziun creativa: «Il disegn da l'iffaunt»
 ref. B. Haug, magistra da metodica, seminari Turich

Ils 12, 13 e 14 favrer 1969 haun gieu lö a Cuaira ils examens finels per acquister il diplom da mussadra. El pudet gnir surdo a: Helen Deflorin, Zignau; Irma Egler, Lavin; Letizia Huonder, Mustér; Tina Peterelli, Savognin; Ulrica Plouda, Zuoz; Hilda Schröpfer, Flem.

«La Scoleta»

L'an scuors sun cumparidas 4 «Scoletas»:
 nr. 101 Casparet
 nr. 102 Utuorn
 nr. 103 Lavurettas
 nr. 104 Uraziuns
 (darcho 150 paginas novvs mezs didactics per nossas scoulinas).

Referats

Differentas vschinaunchas haun giavüscho ün referat sur da sen e böt da las scoulinas rumauntschas.

Las scoulinas

La vschinauncha da *Flem* ho surpiglio svesch lur scoulinas e fundo auncha üna terza. La scoulina da sted a *Silvaplauna* ais uossa avierta sur an. Displaschaivelmaing ho stuvieu gnir serreda la scoulina da la LR *Rotan* causa manchaunza d'interess e da magisters per l'instrucziun rumauntscha in scoula.

Preparativs

Bger temp haun eir druvo las organisaziuns e preparaziuns per la müdeda dals cuors da scolaziun per mussedras in Chesa Rumauntscha. Que saro ün gust per magisters e scolaras dad ir a scoula in quists bels locals. In quist lö saja ingrazcho per l'incletta ed il sustegn dals signuors da la suprastanza.

Nus ingrazchains eir a tuottas mussedras per lur lavur, per il mantegnimaint da nos rumauntsch e giavüschains inavaunt bger schlauntsch e persvasiun.

L'inspectura: Angelina Secchi

Il teater

Per la vita culturala da noss cumüns e per rinforzar e mantgnair il spiert da cumünanza ais il teater adüna stat ün factur ourdvar important. I nun ais da schnejar cha'l teater ais hoz in üna crisa fundamentala. In uniun cun la Società pel teater popular svizzer prouva la LR da chattar nouvs mezs e vias per dar nouvs impuls al teater rumantsch. Ella vuol tour contact culs «homens da teater» per ponderar co chi's pudess amegldrar la situaziun.

In quist connex pudaina manzunar cun satisfacziun cha la Tribuna ambulonta dals stüdens da la Romania ha eir ingon prastà gronda lavur; ella ha inscenà il toc original rumantsch da Theo Candinas «Las duos fatschas» e demuossà cun quista tscherna bainquant curaschi. Eir scha'l success material nun ais stat grond, das-chan ils actuors esser satisfats dad avoir tscherchè insembel cul autur üna via nouva.

L'elecziun da Tista Murk sco directur da la Biblioteca populara svizra ais statta pel teater rumantsch üna gronda perdita. Tista Murk ais stat d'ürant decennis l'exponent e grond promotur dal teater rumantsch. Sco regissur e manader da bliers cuors da teater ed eir sco editur da «La Scena» s'ha el acquistà merits chi portaran früt. A nos Tista ed eir a duonna Tilda sco fidaivla agüdanta ingrazchain nus da cour per tuot las fadias e sperain ch'els restan fidels al palc cun tuot sia fascinaziun.

Publicaziuns da la Lia 1968

Cudaschins OSL e LR, ediziun cumünai vla da l'Ouvra svizra da lectüra per la giuventüna e da la LR:

- Nr. 1000d *Lt Svizra — mia patria* da Fritz Aebli/Toni Caduff, sursilvan.
- Nr. 1000e *La Svizra — mia patria* da Fritz Aebli/Toni Caduff, ladin.
- Nr. 1027 *Uorsins da coala ed otras surpraisas* da Sandra Panau, illustraziuns da Willi Schnabel.
- Nr. 1028 *Tals insulauns da las islas dal Mer dal Süd* da Sandra Panau, illustraziuns da Willi Schnabel.
- Nr. 1029 *Tschels onns ell' America* da Ludivic Cathomen/Toni Halter, illustraziuns Dea Murk.
- Nr. 1030 *Carstgauns s'entaupan* da Gion Deplazes, illustraziuns Corinna Galvagni-Steinrisser.
- Nr. 1031 *Il fravi da Caschinutta* da Robert Schedler/Erwin Kuen/Sur Martin, illustraziuns Roland Thalmann.

La strietta da Otfried Preussler cun dessegs da Winnie Gebhardt-Gayler, versiun romontscha da Ignazi Beer. Ediziun comunabla Desertina, Mustér, Ligia Romontscha.

Publicaziuns sustgnüdas

Andri, Cugnuschentscha da la stretta patria, per la terza classa da l'Engiadina bassa e la Val Müstair, elavurà tras mag. Domenic Cantieni, Cuaira. Ediziun: Conferenza generala ladina.

Cumpatriots in terras estras da Dolf Kaiser. Stampa separada dal Fögl Ladin 1965/67.

Sentupadas da Gion Deplazes. Ediziun Fontaniva, Cuera 1968.

Salids, in matg poesias da Anna Capadrutt. Ediziun Roth, Tusàn.

Periodics da la LR

Il giuven grischun, fegliet mensil per la giuventetgna romontscha grischuna. Cumpara en tuts idioms sis gadas durant il temps da scola. Redacziun: Clau Derungs, Razén. Collaboraturs: Nicolaus Caduff, Degen; Angelo Tscharner, Giuvaulta; M. A. Schaniel, Tinizong; Rico Falett, Lavin. 4. annada.

La Pùnt, figliet par la Sutselva. Samtgieu da S. Loringett, Cuir. Vean or mintga mains. XVII. anada.

La scoleta, figliet par la Cuminànza Mussadras Rumantschas. Cumpara an tuts idioms. 19avla anada.

Teater

Las 2 fatschas, giug en treis maletgs cun in prolog da Theo Candinas. Ediziun La Scena, Nr. 39, ladin e sursilvan.

Tribuna Romontscha, Editura Desertina, Mustér, 3 cudischets; translaziuns da gös da Caspar Freuler e H. Jenny-Fehr:

Nr. 23 *Il pazient*

Nr. 24 *Duas muostgas cun ina frida*

Nr. 25 *Il tat ha muostgas da maridar*

Nossas societads affiliadas

Societad Retoromontscha

Nus stein puspei alla fin dad in bien onn per nossa societad, quei malgrad enqual pign incap. Sch'ins plaيدا ed auda forsa buca ton dalla SRR sco dad enqual autra uniun romontscha, lu deriva quei dil fatg che nossa societad vesa sias miras buc ella acziun, mobein ella scrutaziun, che vul denton buc esser museum, anzi stat adina puspei en survetsch era digl entir moviment. Nossa suprastanza ei stada clamada treis gadas, duas ga a Cuera ed ina a Scuol; ina conferenza dils redacturs dallas Annalas cun quels dil DRG han deliberau lezzas fatschentas.

La radunonza generala dils 4 da december ha descargau ils organs cumpetents. In referat public da Hans Cornioley, Bern, «Das Rätoromanische in der Sicht eines Aussenstehenden», ha leventau ina viva discussiun.

1. *Il Dicziunari Rumantsch Grischun (DRG)*

Cun quel eis ei iu ordvart bein uonn. Tochen ussa ein dus fascichels cumpari cun otg artgas che han purtau la finiziun dil 4. tom, dil C. Il tierz fascichel da DA — DAR ei redigius ed en stampa. El cumpara aunc uonn e vegn spediun l'entschatta schaner 69. Nus publichein pia 1968 treis fascichels, 12 artgas, il pensum da treis redacturs, quei malgrad che nus vein buca saviu far diever dil congedi da sgr. prof. C. Arquint. Bein veva il Cantun concediu ad el in congedi da mesa professura, denton mo sche ei reusseschi dad eleger alla Scola cantunala in ulteriur romanist. Quei ei deplorablamein buca stau pusseivel.

Il tom 4 dil DRG vegn ligiaus a Winterthur a tgi che giavischa per il prezi da fr. 20.—.

La provisiun da fascichels ei buca senza cunfins. Ils davos onns ei il diember dils abbonents dil DRG carschius per 10—12 ad onn. La provisiun tonscha per il tom I 9 onns, tom II 12 onns, tom III 19 onns e tom IV 25 onns. Quei ha stimulau nus dad alzar il diember da stampa da 900 sin 1000.

Per possibilitar a nos redacturs da seconcentrar aunc pli fetg alla lavur redacziunala ha la suprastonza concludiu da catar in assistent per nies institut, senza denton schar ord egl la tscherca d'in tierz redactor. La realitad denton muossa ch'ils redacturs creschan buca sin mintga caglia.

2. *Las Annalas*

Las Annalas 81, in cudisch da varga 340 paginas e d'in cuntegn pulpiu ei cumparius ad uras ed ha anflau l'accoglientscha usitada. El ei dedicaus a sgr. prof. dr. Reto Bezzola per siu 70avel anniversari. Ina acziun per novs commembers vegn instradada uonn en Giadina.

Las Annalas 82 ein preparadas e nus sperein che ellas cumparien l'emprema mesadad dil meins da matg. La suprastonza ha decidiu da presentar a mintga autur dallas Annalas in contract da stampa

che se basa sil regulativ dallas Annalas digl onn 1956. Ella ei era prompta da porscher als collaboratur silpli 30 exemplars en fuorma da separat dalla resp. lavur cun la paginaziun dallas Annalas. Separats en fuorma speciala van a cuost digl autur. La SRR metta sulettamein a disposiziun la cumposiziun.

3. Representaziuns

Nossa societad ha era uonn giu ina scuntrada ora silla tiara, quei ils 12 d'october a Scuol ensemen culla Uniun da scripturs, nua che sgr. dr. Schorta ha presentau il DRG en in cuort discuors. Alla radunonza generala dalla Societad per las ciencias morales han fatg part il president e prof. V. Stupan. A caschun da questa radunonza ei nies cauredatur dr. A. Schorta vegnius elegius ella suprastonza.

4. Demissiuns

Nies premurau commember honorari e commember dalla Cumissiun filologica, dr. Paul Scheuermeier ha demissiunau sco member dalla Cumissiun. El ha fatg part dalla Cumissiun dapi 1942 sco successur da prof. Gauchat; onns ha el presidiau la Cumissiun sco successur da prof. Jud, quei denter auter en temps buca pauc spinus. Siu plaid e pareri ha buca darar dau la decisiun en fatgs romontschs. Nus engraziein a nies commember honorari per sia buna lavur ed attaschadadad a nossa caussa romontscha.

5. Gratulaziuns

Nies cauredatur dr. A. Schorta ei vegnius numnaus commember correspondent dalla Academia austriaca per las ciencias.

Nies redatur dr. A. Decurtins ei vegnius elegius professor titular dalla universitad da Friburg.

Nies anteriur actuar Tista Murk ei vegnius tscharnius directur dalla Biblioteca populara svizra a Berna.

Dr. Paul Scheuermeier, nies commember honorari, ha saviu festivar siu 80avel anniversari.

Il hodiern president dalla Cumissiun filologica, prof. dr. K. Huber ei vegnius elegius decan dalla facultad filosofica dalla Universitad da Turitg.

Prof. dr. Reto Bezzola ha saviu festivar siu 70avel natalezi.

Nus gratulein da cor a tuts honorai e scharschai e giavischein ad els pil futur tut bien.

Per la fin engraziein nus a tut tgi che ei puspei sefatgs meriteivels egl onn vargau per nossa caussa romontscha e nossa societad.

Il president: Gion Deplazes

Romania

In onn ei schi spert vargaus! Quei ch'ins sa realisar en quei temps ei pauc en cumparegliaziun cun ils basegns bunamein illimitai che sepresentan ad in lungatg pign e periclitau sco nossa viarva materna.

La devisa da decentralisar la lavur romontscha e d'interessar ina part aschi gronda sco mo pussevla per nossa cultura romontscha ei semussada per gesta. Cheutras duess ei reussir da penetrar cul moviment romontsch egl encarden il pli davos dalla Surselva. Il pli grev ei denton d'anflar en mintga vitg las persunas che san incantar il pievel per las valurs spirtalas e far el cunscients da sia missiun e muntada.

In punct central dall'activitad da 1968 fuorma la realisaziun dalla nova structura dalla Romania. Igl emprem eis ei stau necessari d'elaborar in model per la finamira, fuorma ed organisaziun dallas *secziuns localas*. Il resultat da quella retscherca ei cuort resumau il suandont: Alla testa da mintga secziun locala stat il promotur dalla Romania. Quei ei igl um da confidanza che ha tochen dacheu procurau per la vendita da nos organs. Secziuns localas dueien vegnir fundadas en tontas vischnauncas ed en tons vischinadis sco pusseivel. L'organisaziun duei esser semplia e s'adattar allas relaziuns localas. La suprastanza duei secumponer dil promotur e dils representants dallas uniuns culturalas dil vitg. Mintga secziun stuess arranschar annualmein silmeins ina serada romontscha. Cun la fundaziun da secziuns localas essan nus aunc buca fetg avanzai. Quella acziun stuein nus promover da camifò.

Ils 28/29 da settember 1968 ha la *dieta culturala* giu liug a Rabiis. Referents da num e pum han dilucidau problems impurtonts dalla Romontschia. Gruppas da discussiun ein seprofundadas ella materia, aschia che l'entira tschentada ha giu in bien success. Peren-

cunter eis ei buca reussiu da contonscher ils scolasts ella moda giavischada. La dieta ha insinuau da s'occupar vinavon cun certs problems sco per exempel cun ina retscherca da meinis davart pliras damondas romontschas.

In' autra acziun ei la *Fatscha da nos vitgs*. En collaboraziun cun ils students ha ina cumissiun instradau ina inventarisaziun dallas inscripziuns els vitgs sursilvans. Sin fundament da quella vegnin nus a stipular certas directives. — Legreivlamein ha ina vischnaunca gia decidiu da midar il num uffical e da scriver el futur Falera enstagl Fellers.

La cumissiun per la *restauraziun dil Curtin d'honor* a Trun ha cuntinuau las preparativs. Igl emprem setracta ei ussa da segirar la finanziaziun e d'elaborar in reglament davart il dretg d'undrientscha.

In auter problem fundamental da nies moviment ei la *scolaziun romontscha*. Ils 23 da mars 1968 havein nus discussiunau ensemen cun igl inspectur da scola, cun ils presidents dallas conferenzas scolasticas e cun entgins professers dalla Scola cantunala problems da scolaziun. Ensemen cun las conferenzas scolasticas ha la Romania era gidau a preparar *cuors da perfecziun per ils scolasts* dalla Surselva. En quels ei denter auter l'instrucziun audio-visuala vegnida tractada. Quei ei forsa ina nova via per ils cuors da romontschs per carschi ni era per l'instrucziun tudestga.

Cun grond interess persequitescha la suprastonza il svilup sigl intschess dalla *pressa romontscha*. Quella ei senza dubi ina petga essenziala per il mantenimaint da nies lungatg. La Romania sustegn perquei tuttas iniziativas che pudessan gidar a rinforzar la posiziun dalla *pressa romontscha*.

Sco usitau ha la Romania era publicau 1968 ses dus organs, il Tschespet ed igl Ischi. Ferton ch'in proxim Ischi ei ton sco preparaus per la vendita, dispona il redactor d'ina ovra per il Tschespet.

Per la Romania: Dumeni Columberg

Uniun dals Grischs

Eu am dumond: Ha la gronda part, la gronda massa da noss rumantschs amo interess per tuot quai chi passa, per tuot quai chi vegn prestà pel movimaint, pel mantegnimaint dal rumantsch? Ha la

gronda massa eir ün'idea che instituziuns chi sun per exaimpel l'Uniun dals Grischs, la Lia Rumantscha? Che meras ch'ellas han? Che lavur chi vain prestada in ün an per nos rumantsch?

Che posiziun piglia aint il rumantsch sper las otras linguas in Svizra? Che importanza ha hozindi amo nossa lingua per la generaziun giuvna?

Uschè am dumond qua e là schi'm vegnan ad uraglia frosas sco per exaimpel:

«Lia Rumantscha? — amo mai dudi!»; (ün chi'd es fingià orientà ün pa plü bain). «Id es puchà pels raps chi vegnan pajats per üna sezzüda!» (ün gimnasiast). «... eu sun da l'avis cha nossa lingua nun haja ün grond avegnir. Per las prosmas generaziuns nu cunvegna plü dad imprendder il rumantsch!»

In nom da tuot ils Ladins gratulescha eir l'Uniun dals Grischs a sar dr. G. G. Casaulta per sia fich onuraivla elecziun sco cusglier guvernativ. Per tuot quai cha sr. dr. Casaulta ha prestà in seis 8 ans d'uffizi pels tschinch idioms rumantschs al vulaina ingrazchar ed esser grats. La lavur insembel cun el es statta adüna früttaivla e portada d'ün bun spiert. Sün seis nouv chomp da lavur giavüschaina a sar dr. Casaulta plaina satisfacziun e nu dubitain ch'el sustegna eir da quinder inavant nossa quarta lingua.

Pressa rumantscha

La pressa ha quist on bain occasiunà ils plü gronds rumpatestas a la suprastanza. In üna radunanza extraordinaria dals 26 lügl al chastè da Wildenberg a Zernez sun gnüdas trattas las seguaintas discussiuns:

1. Sustgnair il Fögl Ladin, quai v. d. da collavurar inavant cun la Stamparia engiadinaisa S. A. a Samedan.
2. La proposta per ün «Fögl uffizial», chi vess da gnir scumparti in mincha chasa, vain surdatta per stüdi a la suprastanza.
3. La radunanza giavüscha a la suprastanza da mantgnair inavant il contact culs oters idioms per üna eventuala realisaziun d'ün «Fögl interrumsch».

Acziuns

- *Concurrenza per teaters umoristics rumantschs.* I sun entradas quatter lavurs. Duos sun gnüdas chattadas degnas per ün dun.
- *Concurrenza da recitaziun da poesia e prosa rumantscha.* La concurrenza ha gnü lö als 23 november per l'Engiadin' ota e Brauvuogn a Samedan. I han tut part tschinch scoulas. L'idea vain realisada eir per las scoulas d'Engiadina bassa e per la Val Müstair.
- *Cuors da teater.* A Lavin: Il bellet. Il cuors ais gnü manà da duonna Tilda e sar Tista Murk. — Ad Ardez: Il teater in scoula. Manader mag. sec. Jon Semadeni.

Publicaziuns

- *Patria Ladina, cudesch d'instrucziun i'l ram: cugnuschentscha da la stretta patria, elavurà da mag. Domenic Cantieni.*

L'Uniun dals Grischs ha sustgnü finanziamaing

- als «Jocs florals de la lengua Catalana»;
- al «Chomp studentic interrumsantsch», chi ha gnü lö a Tschlin;
- a la «Scoula da paurs in Chasa Fliana» a Lavin.

Jon Plouda, parsura

Uniung Rumantscha da Surmeir

Gl'è gio passo en onn, tgi la davosa radunanza generala dall'Uniung Rumantscha da Surmeir am ò confido igl timung da nossa bartgetta Rumantscha surmirana. Cun ageid e sustign digls mies ameis dalla Suprastanza vaia pruvo da manar chella segl madem vial scu anfignen adaco, faschond tot pussebel per neir siva allas obligaziuns surpiglidas. Uscheia è nossa organisaziun er chest onn stada dretg activa purschond agl noss pievel surmiran vivond rumantscha surmirana.

Nossas publicaziuns: a) Igl Noss Sulom

Tot losch e bagn pulpia ò igl noss organ principal «Igl Noss Sulom» splunto all' antschatta digl 68 ved las portas da nossas steivas rumantschas. Noss meritevel redacter sigr. scolast secundar Gion Peder Thöni ò, sco nous ischan disos dad el, tgapia er tar chella nomra dad ordinar e plazzar las interessantas lavours digls sies collaboratours, schi bagn, tgi gl'è propa sto en plascheir da gustar chel. Gl'è nossa obligaziun d'angraztger ad el per sia activitad, fidevkladad e capacitad. Ma er agls sies collavuratours angraztgainsa noss cordialmaintg per lour fidevkladad e premura, tgi els demossan tras lour fritgevas lavours, per igls interess da nossa uniung ed uscheia per lungatg e tradiziun. Possa igl noss Sulom scu igl pi vigl organ da nossa Uniung flureir anavant e davantar adegna pi polpia e gustous per scu fretg madeir sa rasar e sa vanzar ainten igl curtegn rumantsch.

b) Igl Calender Surmiran

Pacs deis pi tard ò er Igl Calender Surmiran fatg sia cursa tras Surmeir. Gl'è bagn da tgapeir tgi chel giovanaster da 18 onns sa preschainta bler pi losch e plagn tempamaint, sagliond or dalla tgeva viglia, tschartgond en nov vial ch. v. d. ena veia pi moderna tgi corresponda pi bagn agl novisim taimp dalla tecnica. Igl partratg progressiv digl sies gioven redacter, sigr. scolast secundar Faust Signorell, dat agl *Calender surmiran* ena taimpra pi moderna e nutrescha chel cun tractats litteraris fitg instructivs ed interessants. Nous angraztgagn er agl impulsiv redacter digl Calender Surmiran cordialmaintg per sies activ ed instructiv operar per igl bagn digl muvimaint rumantsch.

c) La Pagina da Surmeir

Scu gio ancunaschaint ò la Pagina da Surmeir ainten igl decurs digl 68 mido igl sies redacter. An sia seduta digl 17 da schner ò la Suprastanza elligia scu redacter, sigr. scolast secundar Cyrill Brenn. Cun plascheir ed iniziativa ò el surpiglia igl mars la redacziun. Uscheia ò er *la Columbigna Surmirana* siva d'ena curta platgeda per sia dislocaziun da Lai agls Mulegns, continuo igl sies sgol e cumparia

regularmaintg mintga meis. Igl nov redacter tgapescha fitg bagn da dar a nossa gasettigna ena veira taimpra e character genuin. Gist ainten igl taimp modern dad oz cun chell' onda privlousa erupziunala d'urbanisaziun e tecnica ò nossa pressa rumantscha locala ena fitg gronda influenza e muntada. Noss angraztgamaint seia exprimia er agl redacter dalla Pagina per sia gronda lavour. Uscheia èn igls organs dall' U. R. S. redigias dad omens legitimus ed predestinos ch. v. d. da scolasts secundars, en factum tgi dad a nous la siertad, tgi las redacziuns da chels schean an bungs mangs. Ansemen cun las otras organisaziuns rumantschas s'occupescha igl mument nossa suprastanza cun la reorganisaziun e transformaziun dalla pressa rumantscha.

d) Igl Mossaveias

Er chel è chest onn cumparia pi voluminous e bagn illustro ord la Stampareia da Franz Durisch da Domat. Redigia ed autoriso è er chel scu igls sies antecessours da sigr. scolast sec. Gion P. Thöni.

e) Otras publigaziuns rumantschas

Scu bagn ancunaschaint ò igl noss poet scribent rumantsch, Gion Not Spegnas pudia festivar igls 27 da marsigl sies 80avel de da naschentscha. Sen chel de festiv ò nossa suprastanza laschea edeir en codeschet numno «Las Speias» cun poesias digl giubilar. D'ena gronda collecziun da poesias ò G. P. Thöni culetg or las pi belas e furmo uscheia chel plaschevel codeschet tar en bel matg da speias bagn granadas. An conex cugl noss rapport annual lessa betg trascher d'angraztger agl noss vigl poet surmiran per sia grond ovra litterara tgi restaro per nous e per las generaziuns tgi ans suondan en grond monumint, tgi lascha reveiver igl erox da Tgalavagna — Banadetg Funtanga.

f) Las viglettas digl asil

Igl meis da settember è sortia dalla Stampa Rumantscha a Mu-
stér igl plaschevel codeschet «Las vigliettas digl asil». I sa trata d'ena translaziun d'en ovra da Rösi von Känel an libra versiung autorisada da donna Maria Brenn-Lutta digls Mulegns. Las viglettas digl asil è ena brochura bagn transladata e fitg adetada per igls noss mal-sangs e viglets tgi ston passantar igls davos onns da lour veta ainten spitals ed asils.

Festa commemorativa dalla Leia da Vasarouls

Cun l'intenziun da memorisar la Regenza, tgi igl mars digl onn 1471 seia nia fundo l'uniung dallas treis Leias a Vasarouls ed eventualmaitg organisar ena festa commemorativa sen igl onn 1971 oramai 500 onns, vaignsa tenor conclus dalla suprastanza laschea eir en screiver agl departemaint digl intern. Nossa istanza è nida messa avant agl Cunsegl-Pitschen igl cal ò sottamess chella dumonda agl archivar cantonal sigr. dr. Jenny per ena expertisa. Chella sa cloma negativa ch. v. d. tenor sias retschertgas on las Treis Leias betg sa unia a Vasarouls. La declaraziun digl Cunsegl-Pitschen sot igl tetel «Die historischen Voraussetzungen für eine Vazerolfeier fehlen» è cumpareida ainten igl «Figl Grischung» digls 26 da fanadour 1968.

Radunanza general dall' U. R. S. 1968

Chella ò gia li igls 15 da december a Casti. Scu referent digl de ò savia neir gudagnea sigr. cuns. guv. dr. Casaulta, igl cal ò referia sur «Cultura e lungatg rumantsch ainten igl turmeigl da noss deis». Igl referat è sto fitg instructiv ed ò sliia ena veiva e fitg interessanta discussiung. An nom da nossa Uniung Rumantscha da Surmeir vagns nous tar chella occurenza gia l'ocasiun d'angraztger agl vigl secretari dalla Leia Rumantscha per tot chegl tgi el ò presto an favour digl muvimaint rumantsch an general e per l'U. R. S. an special. La radunanza è stada fitg ferm frequentada ed ò piglia en andamaint fitg elevo.

Cun en cordial angrztgamaint a tots collaboratours per lour fritgevel operar an favour da cultura e lungatg rumantsch sera igl mies curt e modest rapport annual da nossa Uniung.

Albert Camen

Renania

Ils *periodics* dalla *Renania* han il 1968 saviu cumparer regularmeins: il Calender per mintga gi e la gasetta «Casa Paterna». Quei secapescha buca da sesez, essend ch'il redactur da nossa gasetta ei vegnius attaccaus vid miez stad d'ina greva malsogna. A Cristian

Caduff e sia dunna Paulina sauda nies grond engraziament e nies giavisch per sanadad e perseveronza pigl avegnir. L'entschatta digl onn 1968 ein las «60 canzuns per la giuventetgna romontscha» da Tumasch Dolf sortidas dalla stampa e vegnidas tarmessas als interessents. Ellas han anflau in bien resun. Ella «Casa Paterna» ed ella «Gasetta Romontscha» ei igl onn passau vegniu publicau las lecziuns grammaticalas da signur Emil Kast. Ellas duein vegnir edidas en in stampat separau, sinaquei ch'ellas possien perinaga survir als scolasts, per pli tard era sco fundament per ina grammatica nova sur-silvana.

Per promover il contact denter la Sur- e la Sutselva ha la Renania era organisau igl onn curriu duas *seras renanas*. All'emprema l'entschatta mars a Ziraun han cooperau: il chor viril da Vuorz, ina grupp da giuvens da Schons cun in teateret (regia Gion Kunfermann) ed il chor mischedau Ziraun. A Flem han contribuü viers la fin da mars: il chor mischedau «Calandaria» dalla Muntogna da Schons, ina grupp da scolars cantunals cun in cabaret (regia Flurin Caviezel) ed ina grupp da Flem cun in toc humoristic. Omisduas seradas ein stadas frequentadas bein.

La suprastonza dalla Renania ha priu a mauns la fundaziun da secziuns en siu territori. Igl ei reussiu da fundar quater *secziuns localas*: mintgamai ina silla Muntogna da Schons, a Donat, ad Andeer ed a Flem. Incumbensa da quellas secziuns eis ei d'organisar seras romontschas e da promover ils interess dil romontsch in summa el liug. — Conform als statuts novs dalla Renania ein uonn per l'emprema gada 17 vischnauncas ni autras instituziuns daventadas *com-mem-bers collectivs* ed han pagau ina contribuziun.

Il pli grond quitaun per la Renania ei stau quel dil *romontsch en scola a Trin*. Suentar che la suprastonza ei vegnida informada ch'il cussegl da scola da Trin hagi l'intenziun d'introducir l'instrucziun fundamentala tudetga en scola, ha ella interpriu tut siu pusseivel da conventscher ils da Trin per in' altra sli-giaziun. Igl ei la finala stau fetg legreivel, cu ins ha intervegniu che la radunonza communal da Trin hagi documentau claramain sia veglia da restar tier la scola fundamentala romontscha. Possi il romontsch aunc semanifestar fermamein a Trin!

Viers la fin da november ha la Renania menau atras in *cuors da lungatg* per scolasts sutsilvans ad Andeer. Circa in tozzel d'els han

fatg part cun grond plascher da quei cuors ch'ei vegnius daus dils signurs Curo Mani, Gion Mani e Wieland Clopath. El duei vegnir repetius en dus onns. Per la part sursilvana ei vegniu abstrahau d'in tal cuors, essend ch'ils scolasts da quei intschess han la pusseivladad da prender part ad in tal a Glion, arranschaus dalla Romania. — Cuors da lungatg per glied da lungatg jester vegnan dai els suandonts loghens: Tusaun, Veulden, Flem (?), Glion, Vuorz (?).

La Renania ha intensivau ses sforzs per ina *cooperaziun pli stretga denter la pressa romontscha*. L'idea da schaffir in supplement interromontsch, in fegliet da ca. sis paginas che vegness aschuntaus allas gasettas existentas, para da prender plaunsiu fuormas concretas. Ei fuss da beneventar fetg sche quei project survegness il susteniment da tuttas varts. — Alla fin vullessen nus engraziar per il bien agid davart dalla Ligia Romontscha, per la eccellente collaboraziun cul secretari abdicont, signur dr. G. G. Casaulta, il qual nos megliers auguris accumpognien en siu uffeci da Cusseglie governativ.

Martin Bundi

Uniun da scriptuors rumantschs

Las dumondas per preleger aint ils cumüns (ad uffants e cre-schüts) han augmentà talmaing cha nus eschan gnüts aint illas strettas cullas finanzas. Scha'l Grond Cussagl accepta l'augmaint da subvenziun a la Lia, schi vain nus in avegnir ün zich daplü man liber per cuntinuar cun quista acziun interrumentscha. Daspö ün on sun gnüdas fattas üna vainchina da prelecziuns.

La radunanza a Scuol, in october passà, ha tut ün bun andamaint. La sonda antmezdi esa gnü prelet illas scoulas da set cumüns, ed a la sairada populara a Scuol han let avant ot commembers.

Signur dr. Beidler, secretari da la Società da scriptuors svizzers, gnarà als 22 gün a Cuaira per referir davart ils drets d'autores. La Cumischiun litterara ha premià lavuors da trais commembers: Teo Candinas, Anna Pitschna Grob-Ganzoni e Luis Candinas. Pels 1. october 1968 sun darcheu entradas diversas lavuors novas.

Il parsura ha tut part a plüssas radunanzas dal Cussagl grond da la Lia ed a la radunanza generala da la Società da scriptuors svizzers. Divers da noss commembers han prelet cun quell'ocasiun da lur ouvras.

Nossas relaziuns cullas autoritats e cun instituziuns culturalas sun favuraivlas:

Nus vain gnü plaschair ch'ün da noss commembers ha sustgnü ferventamaing la candidatura da dr. Casaulta per la regenza. E nus vain gnü furtüna ch'ün da noss commembers, Hendri Spescha, es dvantà nouv secretari da la Lia. Commember dr. Andri Peer es viceparsura da la Società da scriptuors svizzers; quai es per nus fich important. Aint illa Pro Helvetia vain la Rumantschia rapreschantada da dr. Jon Pult, ed aint illa Fundaziun Schiller da dr. Alexi Decurtins, duos homens chi praistan per nus gronda lavur. La Cumünanza Radio Rumantsch ha undrà a noss commembers dr. Gion Deplazes e Cla Biert cul premi «Radio e Televisiun» 1968.

Nus tadlain cun grond interess las emischiuns da critica litterara al radio «Sün stadaira» e mettain spranza cha'ls perits nu s-chivischan la marella gronda e la masüra bainvugliainta e severa. Quai es be per nos avantag.

Cuoira, avrigl 1969

Cla Biert

Cumünanza Radio Rumantsch

(matg 1968 anfignen matg 1969)

Sen camp federal continuescha la discussiun ariguard l'autonomia da programs dalla SSR. I sa tracta ca da sclareir la dumonda cant anavant tgi las instanzas puliticas, an chel cass igl Cunsegl Federal, òn igl dretg d'influenzar igls programs da radio e televisiun an moda pi amplia, tgi chegl gl'è previa ainten la concessiun. Da vart cum-patenta digls organs dalla SSR ègl nia constato, tgi igl Cunsegl Federal vegia fatg diever digl sies dretg d'intervenziun sen fundamaint digl art. 13 dalla concessiun ainten fitg rars cass. Anzi igls capos digl departamaint da trafic ed energia federal òn punctuo rapateidamaintg, tgi an connex cun l'elaboraziun digl nov artetgel da constituziun e la relativa lescha concernent radio e televisiun dess la libertad da program neir garanteida an moda fundamentala. Naturalmaintg tgapeschan betg tots igl madem sot libertad da program.

Cun sanga raschun po igl senn da chel term libertad da program angal neir interpreto scu igl dretg dalla SSR da planisar e realisar igls programs sainza intervenziun da surangiu anteiver las determinaziuns dalla concessiun. An nign cass po l'idea dalla libertad da program esser chella, tgi mintgign vegia igl dretg d'eir davant igl microfon e s'externar lo scu tgi para e plai. Ena tala libertad da program maness sainza dubi tar l'anarchia. Nous lagn sperar, tgi chella dumonda vigna deliberada an moda cuntantevla tant per la SSR scu per igls auditours ed aspectatours.

En sagond problem tgi ò provoco lungas ed animadas discussiuns aint igl ravogl da las tgombras federalas ed ainten la pressa, è sto l'introducziun dalla sagonda cadagna da televisiun. Scu savez ratschavagn nous aint igl Grischun tras la sagonda cadagna igl program naziunal dalla Svizra taliana. Chella soluziun ò betg cuntanto tot nossa glioud. Da puntg da vista naziunal è chella schliaziun franc betg stada falada, er schi fiss da beneventar programs digl ester ord risguard sen igl intensiv trafic d'esters ainten noss cantung. Cun ena terza cadagna vol la SSR neir ad ancunter an chella direcziun e darasar attractivas,emissiuns digl exteriour. —

La societad regiunala dalla Svizra tudestga e retorumantscha ò delibero igl onn passo diveras dumondas administrativas an connex cun l'erecziun digl nov studio da televisiun a Turitg e l'amplificaziun e renuvaziun digls studios da radio. La reorganisaziun ò purto cun sasez diveras tschernas da chefs da partiziuns, tgi èn neidas fatgas tras la suprastanza dalla societad regiunala. Igl problem igl pi spinous è sto indubitablamentg la dumonda digl transferimaint digl orchester sinfonic da Turitg a Basilea. Scu la suprastanza da nossa societad ò gio relato ainten igl davos rapport annual, ò ella defendia la posiziun dalla societad da Turitg e chegl an amprema lengia per betg periclitar la scolaziun ed igl svilup musical ainten noss cantung. La maioritad ainten igls gremiums cumpatents e pero stada per la proposta da Basilea. Scu compensaziun vign Turitg a ratschever igl orchester da divertimaint. —

Per la CRR seza ò igl onn passo purto grondas midadas an divers gros. Dir. Christian Badraun, tgi ò presidia nossa societad durant 9 onns, ò do la demissiun an occasiun dalla radunanza generala digls 19 d'otgover 1968. El resta anavant commember dalla suprastanza e rapraschainta scu anfignen ossa la CRR ainten igl comité central. Ad

el seia admess en cordial angraztgamaint per tot sias prestaziuns an interess da radio e televisiun rumantscha. Igl sies pi gronds marets schean sen taragn tecnic. Graztga a sia intensiva labour ed influenza tar las instanzas superiouras dalla PTT a Berna ègl reuschia d'eriger tants emettours da radio e televisiun da maniera, tgi oz pon la gronda part digls rumantschs an tera Grischuna tadlar radio e ratschever las emissiuns da televisiun. —

Igl tractandum principal dalla radunanza generala 1968 e sto sainza dubi la revisiun digls statuts dalla CRR. Chegl è davanto sen fundamaint dalla reorganisaziun dalla societad Svizra da radio e televisiun. Igl sboz digls statuts preschento digl cunsegl è nia accepto cun pitschnas midadas e siva appruo dalla suprastanza dalla societad regiunala.

Curt avant la radunanza generala ò igl noss meritevel capo digl program rumantsch Tista Murk nonspitgidamaintg abditgia la si carica. Schi nous rapassagn igl register dallas emissiuns digl onn 1958 e cumpareglagn el cun las emissiuns digl onn 1968, ponsa constatar cun gronda satisfaziun en imposant progress. Durant chels onns ò Tista Murk creo ena gronda organisaziun da collaboratours an intschess rumantsch e giu la bassa. Dasperas las emissiuns radifonicas ò el pi tard er procuro per l'emissiun da televisiun «igl balcun tort». An dumondas da televisiun è Tista Murk e veir spezialist. Tista Murk ò purto la prova, tgi igl rumantsch è en lungatg modern e vivent, v. d. tg'ins so exprimer an rumantsch tot chegl tgi interessa e fatschainta igl noss pievel. Antras sias emissiuns è igl prancepi tgi tranter rumantschs dess angal neir discurria rumantsch, nia verifitgia adegna pi fitg. An sies nov post scu directour dalla biblioteca populara a Berna giavischagn nous ad el cuntantentscha e satisfaziun.

Sen proposta dalla suprastanza dalla CRR ò la societad regiunala tscharnia dr. Clemens Pally scu successour da Tista Murk. Dr. Pally è a noss auditours ed aspectatours bagn ancunaschaint. El è sto divers onns commember dalla suprastanza ed ò collaboro savens tar emissiuns da radio e televisiun. Cotras ò el aquisto grondas experientschas, tgi dovra per surpiglier chel post. OTRAS impurtantas premisas per occupar chel post èn las cunaschentschas da divers lungatgs esters. Chel tgi s'interessescha per literatura rumantscha so tgi dr. Pally ò er edia diversas publicaziuns literalas. Sen fundamaint da sia sculaziun e furmaziun, ma er scu persunalitad vign dr. Pally ad

occupar chel post an moda cumpleta. Nous giavischagn ad el bun success.

Siva dalla partenza da Tista Murk alla fegn da schner 1969 anfignen tgi dr. Pally po surpiglier la sia nova carica, procurescha signour Sep Item las lavours digl chef ad interim. Sep Item è nia preschento agls rumantschs aint igl davos rapport annual dalla CRR. D'alloura è el nia ancunaschaint per igl antier cantung anturn. Chel tgi persequitescha igl andamaint dallas emissiuns rumantschas po constatar tge immensa labour tgi Sep Item presta. I descha er co an rancunaschentscha dallas sias prestaziuns d'angraztger ad per igl grond pensum tgi el liquidescha de per de. —

La suprastanza dalla CRR ò gia da s'occupar igl davos meis er cun la reorganisaziun digl radio-scola rumantsch. Igl relativ reglamaint è nia accepto dalla suprastanza dalla societad regiunala. Igl tele-scola vign procuro aint il ravogl dalla CRR er tras la cumischung digl radio-scola. —

Igl reglamaint per la cumischiun da programs è pront an sboz e dess proximamaintg neir appruo digl cunsegl.

Concernent las emissiuns ègl da menziunar tgi la giunta è s'occupada fitg intensiv cun la planisaziun e producziun. Igl orari d'en cala emissiun e nia mido. Cant anavant tgi chel cambiamaint vign a cuntentar sto l'experiencescha mussar. —

Coira, igls 3 da matg 1969

Il president: St. Sonder

Fats allegraivels

Per mantgnair e cultivar nossa lingua materna ais il minchadi da la vita rumantscha decisiv. La lavur quieta e perseveranta da mincha singul ais quella chi quinta. Per quella ingrazchain nus a tuots, a baps e mammas, a magisters ed educaturs, a las autoritats civilas ed ecclesiasticas. Cun plaschair lain nus da tschella vart eir nodar ils eveniments allegraivels chi resortan da la vita da minchadi e chi tilla dan pür la vaira glüscher.

I'l mais gün ha la Fundaziun Schiller salvà sia sezzüda illa chapitala grischuna. Nos rapreschantant rumantsch in quist important

gremium, prof. dr. *Alexi Decurtins* nun ha mancantà dad accentuar las valuors da nossa cultura e litteratura. Cun quella chaschun ha la Fundaziun Schiller surdat seis premi a *Toni Halter*, al valent scriptur lumnezian e cun quai uondrà sia intera operusità belletristica.

Il premi radio 1968 ais gnü surdat als duos scriptuors e collavuratuors da radio e televisiun, prof. dr. *Gion Deplazes* e magister secundar *Cla Biert*; davaira ün' onuraziun bainmeritada.

Gion Deplazes ha eir guadagnà il prüm premi illa concorrenza litterara da l'Ovra svizra da lectüra per la giuventüna, statta scritta oura l'utuon 1967 insembel cun la *Lia Rumantscha*. Il seguond premi ha survgni *Casper Seeli*, magister a Herisau. Nus gratulain.

Tista Murk, nos hom da radio e teater rumantsch ais gnü elet sco directur da la Biblioteca populara svizra a Berna. Nus gratulain ad el per quella grand' onur e savain ch'el nun invlida a nus Rumantschs neir in quel important uffizi.

Cun plaschair e satisfacziun gratulain nus eir al nouv schef dal post da programs, dr. *Clemens Pally* e til giavüschain üna früttaivla operusità per la Rumantschia intera.

Prof. dr. *Gian Töndury*, ordinarius per anatomia e directur da l'institut anatomic ais gnü elet sco rector da l'Università da Turich per il bienni 1968/70. Quella nomina onurescha la persuna e seis origin.

Importantas staziuns illa vita rumantscha sun stattas il champ studentic interrumentsch a Tschlin e la dieta culturala da la Romania a Rabiun.

Ils 50 ons da sia existenza ha festivà nossa sour, la *Pro Grigioni Italiano*, la società da tet da las valladas talianas da nos chantun. Nus tilla giavüschain buna prosperità eir per l'avegnir.

Sur la sava dal terz decenni d'existenza ais passà ingon eir il cor viril rumantsch da Berna. El farà sainza dubi eir in avegnir onur a la chanzun rumantscha.

L'imposanta Festa chantunala da chant a Domat ha darcheu documentà la forza e vitalità da noss cors rumantschs. Els nun han be dalettà la gronda raspada festiva, mobain eir impreschiunà ils perits chi han ouravant tuot lodà la lingua cultivada e la frais-chezza da las vuschs da noss chantadurs rumantschs. 43 cors han chantà in nossa lingua materna. La LR as darà tuotta fadia dad edir eir in avegnir buna litteratura musicala.

Noss morts

Ils 10 da mai 1968 s'ha derasada la trista nouva da la mort dandetta dal president da nossa regenza, dr. *Emmanuel Huonder*. Cun el ha ün hom ourdvard profilà ed ün bun Rumantsch tut cumgià da nus.

Ill'età da 76 ons ha dr. *Banadetg Mani*, Andeer, bandunà quist muond. El ais stat d'ürant var 30 ons redactor da la «*Neue Bündner Zeitung*». Eir scha si' actività ais statta ouravant tuot il servezzan da l'actività e dal pled tudais-ch, ais el tantüna stat fich attachà al rumantsch ed a sia patria da Schons.

Noss giubilar

Eir scha nus ris-chain dad invlidar ad ün o tschel meritaivel giubilar nu lessan nus tralaschar da gratular ed ingrazchar a persunalitats chi han festagià lur anniversaris.

A Tinizong ha il mentor dals poets rumantschs, *Gion Not Spengnas*, accumulì seis 80avel anniversari in plaina fais-chezza corporala e spiertala. Nus ingrazchain a Gion Not per tuot il bel ch'el ans ha regalà.

Las 75 prümavairas ha eir vegl cusglier naziunal dr. *Giusep Conradrau, Mustér*, passantà. Sco redactor da la Gasetta Romontscha e sco parlamentari dad otas qualitats ha el servi a nus Rumantschs da maniera exemplarica. Per blers amis svizzers d'eira dr. Sep la persunificaziun dal tip rumantsch; ün mess ideal chi ha savü guadagnar e mantgnair las simpatias per la Quarta Svizra.

Eir *Casper Spescha*, Cuaira, ha accumulì ils 75 ons. El ais il bap da la stenografia rumantscha ed ais eir stat d'ürant blers ons il fidai-vel e conscienzius revisur da quint da la LR.

Cun plaschair manzunain nus eir l'anniversari da 70 ons da prof. dr. *Reto R. Bezzola*, ordinarius per litteratura franzesa e taliana a l'Università da Turich. Daspö blers ons ha el eir introdüt seis stü-dents illa cultura e lingua rumantscha. Nus sperain ch'el possa cun-tinuar cun schlantsch sia lavur preziosa vi dal Dicziunari tudais-ch-ladin e manar a fin quell' importanta ouvra.

A tuots noss giubilar ün sincer «ad multos annos».

Il parsura: dr. Pierin Ratti

Contribuziun annuala dals cumüns

Per l'an 1968 han ils seguaints cumüns pajà quaista contribuziun:

Mustér	50.—	Calantgil	20.—
Sumvitg	20.—	Andeer	100.—
Trun	30.—	Lohn	3.20
Schlans	7.50	Casti	50.—
Breil	50.—	Surava	50.—
Vuorz	40.—	Alvagné	25.—
Andiast	15.—	Bravuogn	50.—
Pigniu	5.—	Salouf	30.—
Rueun	25.—	Riom	10.—
Ruschein	30.—	Cunter	10.—
Schnaus/Strada	10.—	Savognin	31.60
Schluein	20.—	Tinizong	50.—
Sagogn	50.—	Mulegns	10.—
Flond	10.—	Sur	10.—
Luven	10.—	Segl	20.—
Riein	10.—	San Murezzan	50.—
Savgein	10.—	Puntraschigna	80.—
Surcasti	10.—	Samedan	125.—
Cumbel	20.—	La Punt-Chamues-ch	20.—
Degen	20.—	Madulain	10.—
Lumbrein	30.—	Zuoz	100.10
Camuns	10.—	S-chanf	46.70
Flem	50.—	Zernez	100.—
Trin	40.—	Guarda	10.—
Domat	100.—	Sent	20.—
Bonaduz	50.—	Ramosch	30.—
Razén	50.—	Tschlin	20.—
Prez	30.—	Müstair	20.—
Trans	10.—	Sa. Maria	20.—
Tumegl	30.—	Valchava	10.—
Giuvaulta	10.—	Fuldera	5.—
Scharans	25.—	Scuol	200.—
		(pels scriptuors)	

Scoulinas sustgnüdas da la LR per l'an 1968

	fr.
Alvaschein	500.—
Alvaneu	800.—
Bravuogn	500.—
Casti	500.—
Castrisch	500.—
Champfèr	500.—
Danis-Tavanasa	500.—
Domat	3000.—
Glion	500.—
Puntraschigna	500.—
Razén	500.—
Samedan	2000.—
San Murezzan	500.—
Segl	500.—
Silvaplana	500.—
Surava	1000.—
Tinizong	500.—
Trin	500.—
Valbella	500.—
Vaz	500.—
Zuoz	1000.—

Quen e bilanza 1968

A. Quen general

EXPENSAS

Expensas per organs e persunal

Cussegl	949.10	
Suprastonza	1 277.40	
President	3 000.—	
Nuder	750.—	
Cumissiuns	85.—	
Pagas al secretariat	48 869.40	
Paga per schubergiar	1 320.50	
Supplements da carischia	3 720.60	
Suppl. per famiglia ed affons	1 950.—	
SVS/SI	4 715.45	
Segirada d'accidents	1 018.65	
Prestaziun agl anteriur parsura	2 400.—	
Contr. alla segirada da pensiun	4 785.—	74 841.10

Cuosts da biro

Cuosts da viadi e representaziuns	3 319.90	
Material da biro	2 184.10	
Francatura e vitgira	549.15	
Telefon	775.55	
Cuosts da banca e schec postal (Tscheins passivs)	1 187.55	
Tscheins per biros	5 081.55	
Scauldament da biros	578.43	
Glisch e forza electrica biros	485.—	
Material per schubergiar	19.—	
Reparaturas e mant. curtgin, installaziuns	358.30	14 538.53

Divers cuosts

Biblioteca ed archiv	281.15	
Abonnements per gasettas e diversa	673.80	
Inserats	403.10	
Propaganda generala, rapport annual, scartiras d'orientaziun	2 406.30	
Lavurs tras tiarzas persunas	50.—	
Segirada da fiug	183.80	
Cuosts divers secretariat	78.20	4 076.35

SUBSIDIS

Subsidis regulars

Società Retorumantscha	3 700.—	
Romania	5 000.—	
Uniun dals Grischs	3 700.—	
Renania	3 700.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	3 700.—	
Uniun da Scripturs Romontschs	1 000.—	
Cumünanza Radio Rumantsch	300.—	21 100.—

Subsidis supplementars

Società Retorumantscha	2 000.—	
Romania	9 600.—	
Uniun dals Grischs	6 480.—	
Renania	2 160.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	2 880.—	23 120.—

<i>Per survetsch da referats</i> (en res. 68: 600.—)		3 000.—
<i>Per la fatscha da nos vitgs</i> (en res. 68: 1 430.15)		3 480.—
<i>Per periodics d'affons</i>		2 610.—

Divers subsidis

URS per «Mossaveia da plets novs»	1 000.—	
USR per studis	870.—	
USR per cumissiun litterara	500.—	
USR per ovras litteraras novas	1 900.—	
A particulars	3 500.—	
Per ediziuns litteraras e musica	2 280.50	10 050.50

Scoletta

Pagas allas mussadras	55 482.75	
Paga alla instructura	17 004.30	
Per schubergiar scoletta Cuera	2 592.—	
Supplement da carischia	3 656.60	
SVS/SI	1 393.15	
Segirada d'accidents (diversa)	731.75	
Provediment per instructura e mussadras	3 647.85	
Cuosts da viadi per survigilanza	1 119.55	
Cuosts da viadi per mussadras	256.—	
Ediziun «La scoleta»	300.—	
Cumpra da material e mobílias	1 445.50	
Tscheins per scoletta Cuera	5 153.55	
Scauldament per scoletta Cuera	712.47	
Glisch e forza electrica scoletta Cuera	105.90	
Material per schubergiar scoletta Cuera	27.45	
Subsidis a scolettas	16 300.—	107 928.82

Cuosts specials per mantener il lungatg

Pil teater (ord res. 1968: 4 000.—)	665.40	
Per cuors da lungatg	10 343.75	
Mieds didactics romontschs per scolas fundamentalas tudestgas	187.30	
«Il giuven grischun»	8 557.65	
Cuors en scola	5 097.35	
La Pùnt	1 500.—	26 351.45
		<u>293 096.75</u>

ENTRADAS

Subsidis e contribuziuns

Subsidi regular dalla Confederaziun	100 000.—	
Subsidi supplementar dalla Confederaziun	10 000.—	
Subsidi dil Cantun	80 000.—	
Contribuziuns dallas vischnauncas	2 100.—	
Sligiau Legat Cadonau	10 000.—	202 100.—

Entradas ord investiziuns

Tscheins	509.40	
Tscheins ord fonds	1 222.45	1 731.85

Entradas diversas

Contribuziuns publicas per scolettas	18 795.95	
Marcau da Cuera	10 000.—	
Marcau da Turitg	2 000.—	
Uniun da puras Flem-Vitg	—.—	
Taxas dils scolarets	5 395.30	
Cuors da lungatg	3 172.75	
«Il giuven grischun»	2 294.40	
Marcau da Cuera per instr. romontscha	2 000.—	
Entradas diversas	54.—	
Restituziun supplement per affons	1 040.—	
Scuntraziun cuosts per ediziuns	12 350.40	
Entradas per documentaziuns	524.85	57 627.65
		<u>261 459.50</u>

B. Quen e budget per las ediziuns

EXPENSAS

Cuosts per ediziuns

Vocabulari da Surmeir	7 560.—	
Pledari da Sutselva	4 607.30	
Cudischs OSL e LR (ord res. 68: 8 718.90)	4 000.—	
Ouvras da Peider Lansel, II. tom	250.—	
Reediziun Vocabulari tud.-rom. sursilvan	11 260.—	
Reediziun Dicziunari tud.-rom. ladin	—.—	
Emil e'ls detectivs (ladin)	300.—	
Viturin e Babetin	—.—	
Via e velo per Plasch e Flurina	300.—	
La strietta (sursilvan)	492.50	
Diversa	3 094.15	31 863.95

Cuosts secundars

Scuntraziun cuosts secretariat	12 350.40	
Cuosts da viadi	265.—	
Francatura e vitgira	852.—	
Tscheins per magasin	1 235.40	
Propaganda	584.40	15 287.20

Sminuaziun da valeta

Sminuaziun da valeta dils cudischs	4 407.30	
Sminuaziun dils debiturs dallas ediziuns	1 013.51	5 420.81
		<u>52 571.96</u>

Vendita

Vocabulari rom. sursilvan-tudestg	2 247.52
Dicziunari ladin-tudestg	2 091.10
Vocabulari tud.-rom. sursilvan	10.50
Vocabulari tud.-rom. ladin	2 499.15
Uorsin	1 129.60
Brunies, Plantas e bes-chas	39.40
OSL e LR, cudischets	2 042.67
Canzunettas e versets, lad./surs.	119.75
Laudinella	1 796.15
Guardia Grischuna	1 234.60
Bien di, bien onn	1 978.65
Canzuns	1 005.45
La strietta	438.20
Nossas Tarablas / Nossas Parevlas	534.55
Flurina	706.80
Transport	<u>17 874.09</u>

Report	17 874.09	
Musa Rumantscha / Musa Romontscha	155.—	
Bibliografia I e II	146.10	
Vierv ladin	1 842.25	
Ouvras da Peider Linsel	1 004.10	
Dolf, Canzuns per chor mischedau	346.50	
La naivera / La cufla gronda	954.—	
Zocla, Zila, Zepla	843.35	
Cantieni, Sper l'En	938.85	
Muossavia dramatic II	128.—	
Viturin e Babetin	1 126.45	
Diversa	4 849.05	30 207.74
		<u>30 207.74</u>
<i>Quen general</i>		
Cuosts		293 096.75
Entradas		261 459.50
Deficit		<u>31 637.25</u>
<i>Quen d'ediziuns</i>		
Cuosts		52 571.96
Entradas		30 207.74
Deficit		<u>22 364.22</u>

Bilanza

ACTIVAS

Cassa	302.50	
Schec postal LR	27 123.03	
Schec postal La Pùnt	327.32	
Quen current banca cantunala	26 854.15	
Debiturs divers	1 375.25	
Debiturs dallas ediziuns	5 117.27	
UdG per Ouvras Linsel	3 162.—	
Participaziun Radio Turitg	200.—	
Cudischs avon maun	79 420.15	143 881.67
Maschinas da biro	1.—	
Mobilias da biro	1.—	
Mobilias da scoletta	1.—	
Biblioteca LR e Caviezel	1.—	4.—
Activas transitorias		170.—
Deficit	54 001.47	196 464.37
Deficit La Pùnt		<u>1 854.71</u>

PASSIVAS

Crediturs divers	18 998.45	
Crediturs La Punt	568.80	
Cassa da spargn pers. LR	6 096.40	25 663.65

Emprest Fundaziun Augustin	3 000.—	
Emprest Fond naziunal per vocabularis	51 400.—	
Emprest Fond naziunal per Ovras Lansel	6 138.—	60 538.—
Passivas transitoricas		<u>5 670.35</u>

Reservas per intents specials

Per ediziuns linguisticas	109 500.—	
Pil teater	434.—	
Per ediziuns commemorativas	9 000.—	
Publicaziuns per affons	53 935.60	
Per ovras litteraras novas	2 400.—	
Per ovras musicalas	10 000.—	
Cumissiun da cant	1 500.—	
USR per ovras litteraras e teater	9 700.—	
«La scoleta» fegl per mussadras	146.20	
Cuors mussadras	33 171.65	
Per las scolettas	3 800.—	
Fatscha da nos vitgs / Survetsch da referats	13 323.30	
Cudischs da scola Suts./Plaun	2 200.—	
Lectura Suts./Plaun	1 392.—	250 502.75

Banca cantunala

Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	682.15	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	17 682.15
Conto dep. 27 121 J	—.—	—.—
		<u>360 056.90</u>